

Fremtidens

videregående

skole for voksne

Høyre

Innledning	1
600 000 voksne har ikke fullført videregående	2
Næringslivet mangler fagkompetanse	4
SSBs framskrivninger	6
Dagpenger og utdanning	7
Dette er utfordringene vi må svare på	8
Strukturer og arbeidsdeling: Bedre samarbeid mellom stat, fylke og næringsliv	8
Høyres forslag til tiltak	9
Arbeids- og næringslivets behov	10
Høyres forslag til tiltak	12
Mer fleksibilitet og skreddersøm tilpasset den enkelte	12
Høyres forslag til tiltak	16
Fleksible utdanningstilbud ved fagskoler, høyskoler og universiteter	16
Høyres forslag til tiltak	19
Oppsummering av alle Høyres tiltak for fremtidens videregående for voksne:	19
Vedlegg 1: Eksempler på tilbud som finnes for voksne i dag	21
Overordnet	21
Voksenretten	21
Modulstrukturert fag- og yrkesopplæring	21
Praksiskandidatordningen	22
Praksisbrevordningen	22
Fagbrev på jobb	22
Bransjeprogram	22
Opplæring i regi av NAV	23
Vedlegg 2: Slik fungerer lån og stipend i Lånekassen	24
Basislån	24
Tilleggs lån for de over 30	24
Ekstra lån og stipend hvis du har barn	24

Våren 2021 la regjeringen Solberg frem Fullføringsreformen i videregående opplæring. Reformen er en historisk utvidelse av retten til å fullføre videregående. For at den retten skal bli en reell rettighet for alle, i alle aldre, må vi tenke nytt om videregående opplæring for voksne. Fremtidens videregående skole for voksne er det neste steget i Fullføringsreformen.

Videregående skole er i dag tilpasset ungdom som går et ordinært løp rett etter ungdomsskolen, og ikke voksne som har jobb, familie og økonomiske forpliktelser. En rett til å fullføre blir kun en rett på papiret hvis vi ikke sørger for at systemet er bedre tilpasset voksne også.

Innledning

En reell rett til å fullføre videregående, eller rekvalifisere seg gjennom et nytt fagbrev, er viktig både for den enkelte, næringslivet og for bærekraften i velferdssamfunnet vårt. Mange bedrifter har et stort udekket behov for fagkompetanse, og arbeidslivet får stadig mindre plass for mennesker uten formell utdanning. I denne rapporten trekker vi opp de største utfordringene og legger frem Høyres nye tiltak for å skape fremtidens videregående opplæring for voksne. Både utfordringene og forslagene kan deles opp i tre nivåer: 1) Strukturer og arbeidsdeling, 2) arbeids- og næringslivets behov og 3) behovet for skreddersøm for den enkelte.

Arbeidslivet stiller stadig strengere krav til kompetanse og fullført videregående skole har blitt den viktigste inngangsbilletten til arbeidslivet for svært mange mennesker. Vi må spleise de ledige jobbene med de som ikke har jobb, og gjøre mer for å gi de arbeidsledige den kompetansen de trenger for å få en fot innenfor. I årene fremover må arbeidsgiverne være innforstått med at det ikke nødvendigvis står en nyutdannet 22-åring eller 19-åring med fagbrev og banker på døren. De må kanskje investere i folk i den forstand at de må tilrettelegge for å gi dem utdanning og kompetanseheving mens de står i jobb.

For den enkelte kan det å stå uten fullført videregående opplæring være en barriere det er vanskelig å overkomme med tanke på tilknytning til arbeidslivet, og for mange fører det til varig utenforskap. For andre har man kanskje allerede hatt et langt arbeidsliv i en bransje som tidligere ikke hadde behov for formalisert kompetanse og har bygd seg en sterk realkompetanse, men opplever at mulighetene for utvikling og trygghet for arbeidsplassen avhenger av å formalisere og oppdatere kompetansen sin.

Det norske arbeidsmarkedet er avhengig av påfyll av kompetanse og hender for å lykkes med omstilling og utvikling i årene som kommer. Teknologi, kunnskap og konkurranse endrer seg i et høyt tempo og bransjene etterspør kompetanse i hele bredden av kompetanseprofiler. Norge har i årene som kommer behov for både fagarbeidere og personer med lengre utdanning på universitets- og høyskolenivå opp til doktorgradsnivå.

Alle skal oppleve at døren til kompetanseheving og formalisering av kompetanse står åpen gjennom hele livet, og vi må sørge for at kompetansebehovet dekkes i årene som kommer slik at næringslivet fortsetter å være konkurransedyktig.

600 000 voksne har ikke fullført videregående

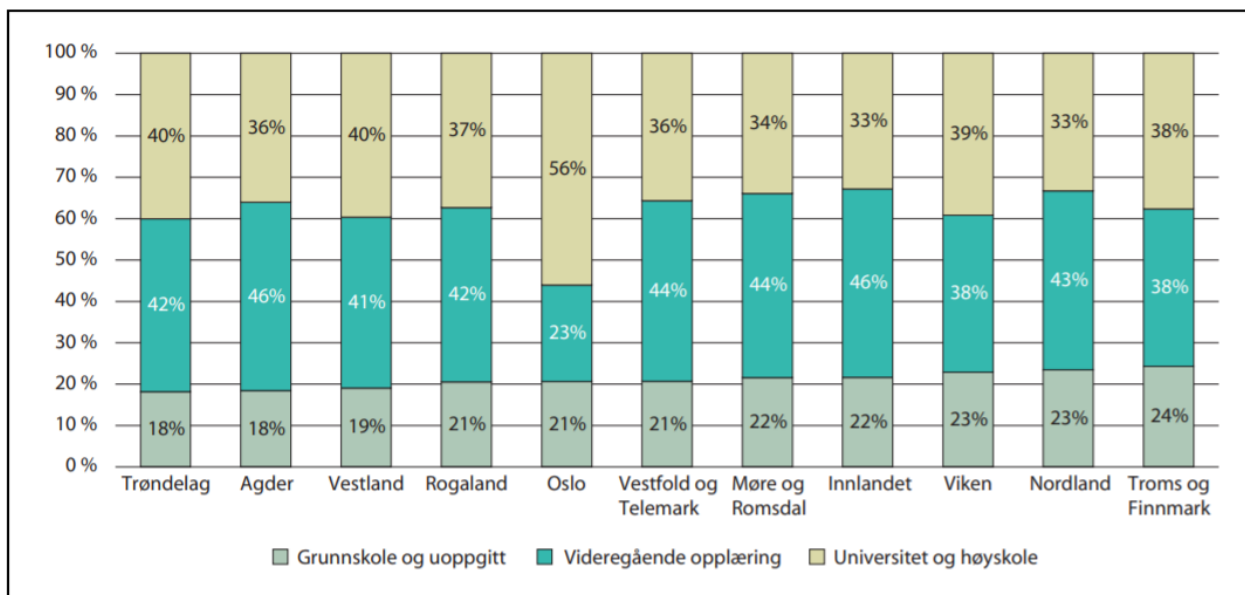
Nesten 600 000 voksne i alderen 25 til 66 år mangler fullført videregående opplæring. Ifølge den offentlige utredningen om voksne i grunnskole- og videregående opplæring vil denne situasjonen vedvare i mange år fremover. Det vil skyldes flere forhold, men det viktigste er at nesten 15 000 personer årlig runder 25 år uten yrkes- eller studiekompetanse¹. For noen i den store gruppen mennesker som ikke har fullført videregående dreier det seg om at de mangler ett fag eller to, for noen at de har fullført ett år eller to, mens for andre at de aldri påbegynte videregående.

Hele to av fem voksne uten videregående opplæring er ikke i jobb i dag. Gjennom de siste 15 årene har forskjellene i sysselsetting, målt i forhold til personer med gjennomført videregående opplæring, økt kraftig². Det er noen geografiske forskjeller i hvordan utdanningsnivået til de sysselsatte ser ut på tvers av fylkesgrensene (bilde 1).

---

¹ NOU 2018:18 Voksne i grunnskole- og videregående opplæring – Finansiering av livsopphold.

² NOU 2018:18 Voksne i grunnskole- og videregående opplæring – Finansiering av livsopphold.

Figur 7.10 Sysselsatte (20–66 år), etter bosted og utdanningsnivå. 2018

Kilde: SSBs kildetabell 11615.

Bilde 1: NOU 2020:2 Fremtidig kompetansebehov III – Læring og kompetanse i alle ledd (side 163)

Vi vet at arbeidsledigheten er høyest blant de med lavest utdanning. Koronapandemien forsterker bare dette inntrykket ved at de mennesker med ingen eller lav formell utdanning stod først i permitteringskøen. De som ble værende arbeidssøkende over lengre tid ser, ifølge NAVs analyser, ut til å ha de samme kjennetegnene som de som har blitt langtidsledige i tidligere perioder med høy arbeidsledighet. Det gjelder eldre, personer med grunnskole som høyest fullførte utdanning og innvandrere fra ikke-vestlige land³.

Økt gjennomføring i videregående

Vi vet at et vitnemål eller fag- eller svennebrev er billetten til arbeid, inntekt og trygghet, og for Solberg-regjeringen har det å øke fullføringsgraden i videregående vært en viktig prioritering. Det å lykkes med å få flere gjennom skoleløpet betyr mye for både samfunnet og den enkelte. Siden 2013 har gjennomføringen økt med 8 prosentpoeng, fra 72 til 80 prosent. Det betyr at nærmere 5400 flere elever fullfører videregående skole i dag, enn da Høyre kom inn i regjering. Fremdeles er det likevel rundt 13 000 elever som ikke fullfører gjennom det ordinære skoleløpet mens de er

³ <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd-nr.2-2021/kven-vart-arbeidslause-i-den-forste-bolga-av-koronakrisa-og-korleis-har-det-gatt-med-dei>

unge. For Høyre er det et viktig mål at 9 av 10 skal fullføre videregående opplæring innen 2030, og at antallet som hvert år fullfører har økt med 5000 innen 2025.

Faktaboks 1:

Fullføringsreformen

26.mars 2021 la regjeringen Solberg frem *Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden*.

Den inneholder tiltak for å:

- Gi bedre muligheter til å fullføre med et tilpasset løp.
- Gi et bedre tilbud til en mangfoldig elevgruppe
- Gjøre eleven bedre forberedt til videre utdanning og arbeidslivet.
- Gi flere muligheten til å fullføre en fagutdanning.
- Gjøre videregående til en arena for å lære hele livet.

Et av de viktigste tiltakene er å utvide retten til VGO, slik at ungdom og voksne får rett til opplæring frem til studie- eller yrkeskompetanse

Stortingsmeldingen: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20202021/id2840771/>

Næringslivet mangler fagkompetanse

I NAVs bedriftsundersøkelse våren 2021 estimerer de mangelen på arbeidskraft våren 2021 til 46 000 personer⁴. 14 prosent av bedriftene oppga at de hadde rekrutteringsproblemer på grunn av for få kvalifiserte søkere. Virksomhetene i Agder og Innlandet er de to fylkene som melder om minst problemer, mens andelen med alvorlige rekrutteringsproblemer finner vi i Møre og Romsdal, etterfulgt av Vestland. Når NAV fordeler mangelen på arbeidskraft etter yrkesgrupper så er mangelen størst innen helse, pleie og omsorg. Den store mangelen etter helsefagarbeidere

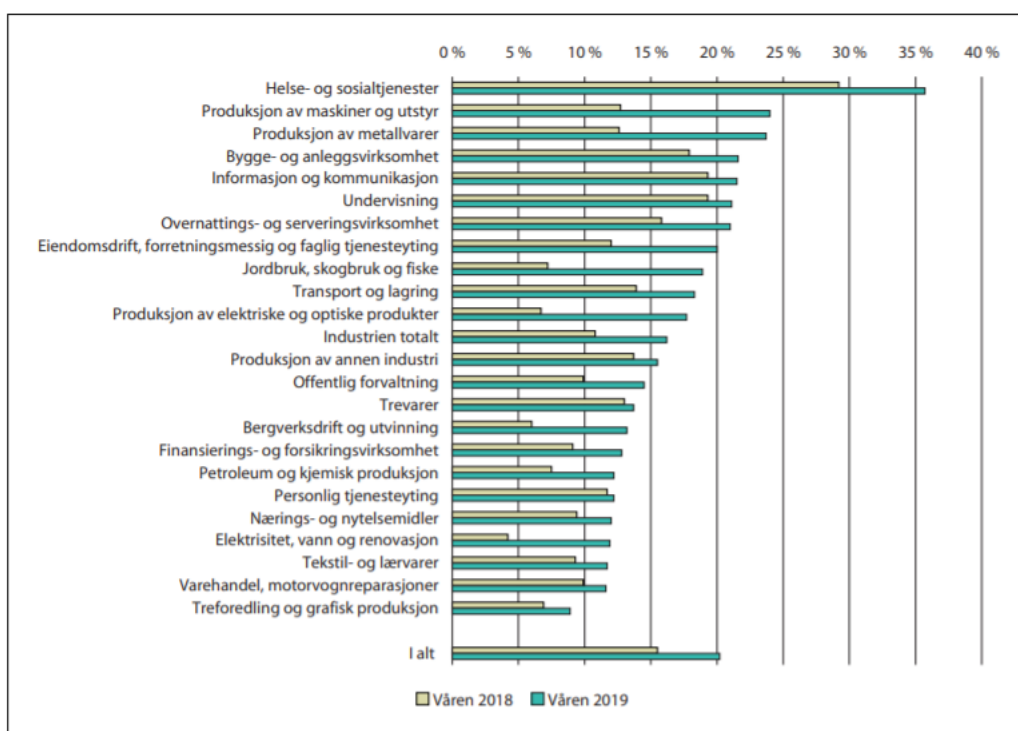
---

⁴ <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/bedriftsundersokelsen>

var noe av bakgrunnen for prosjektet «Menn i helse» hvor NAV kobler sammen menn i aldersgruppen 25-55 år til et utdanningsprogram for å få fagbrev som helsefagarbeider. Prosjektet har vært svært vellykket og bør vurderes innen flere bransjer.

Mangelen innen bygg og anlegg har også økt betydelig det siste året og er estimert til totalt 9 000. Mangelen på arbeidskraft innen industrien er noe redusert sammenlignet med 2020, men det er fremdeles an av yrkesgruppene som rapporterer om størst mangel på arbeidskraft med 6 550.

Fra våren 2018 til våren 2019 har det vært en vekst i andel virksomheter med rekrutteringsproblemer i alle næringer (bilde 2) og i alle fylker vi har gode nok tall på (bilde 3).

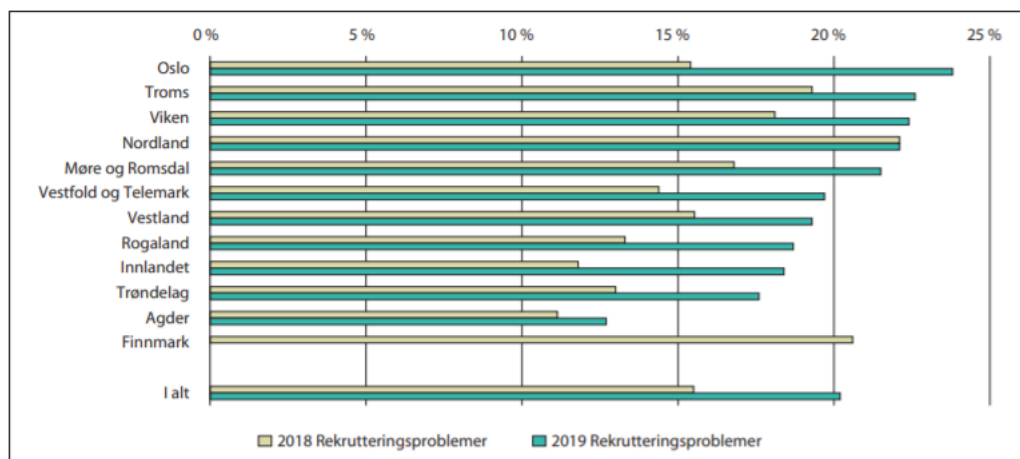

Figur 3.1 Andel virksomheter med rekrutteringsproblemer, innen ulike næringer. 2018 og 2019

NAV følger SSBs standard for næringsgruppering. Antall svar (svarprosent) var 13 781 (70 prosent) i 2018 og 11 168 (68 prosent) i 2019. Undersøkelsen ble gjennomført fra slutten av januar til midten av mars begge år. Spørsmålet til virksomhetene er om de i de siste tre månedene har «mislyktes i å rekruttere arbeidskraft» i 2018-undersøkelsen, endret til «forsøkt å rekruttere uten å få tak i rett/ønsket kompetanse» i 2019-undersøkelsen. Svaralternativene er: (1) Ja. (2) Vi fikk ikke ansatt noen med de kvalifikasjonene vi søkte etter, men har ansatt noen med lavere eller annen formell kompetanse. (3) Nei. Søyene i figur 3.1 viser summen av de som svarte enten (1) eller (2), som andel av virksomhetene i næringen.

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse 2018 og 2019.

Bilde 2: NOU 2020:2 Fremtidig kompetansebehov III – Læring og kompetanse i alle ledd

Figur 3.4 Andel virksomheter med rekrutteringsproblemer, etter fylke. 2018 og 2019

Undersøkelsen ble gjennomført fra slutten av januar til midten av mars begge år. Ved hjelp av tall for populasjonen (antall virksomheter) tilsendt fra NAV, har vi regnet om resultatene fra 2018 til den nye fylkesinndelingen, for å kunne sammenligne med 2019. Finnmark er ikke med i 2019, på grunn av lav svarprosent. NAV skiller i 2019-undersøkelsen mellom Øst- og Vest-Viken, der Akershus er delt mellom de to. For å sammenligne resultatene med 2018, og for å ha en inndeling som samsvarer med Norges fylkesinndeling fra 2020, er Øst- og Vest-Viken slått sammen til Viken her.

Kilde: NAVs bedriftsundersøkelse 2018 og 2019.

Bilde 3: NOU 2020:2 Fremtidig kompetansebehov III – Læring og kompetanse i alle ledd

I årene fremover vil også kompetansebehovet i nye industrieventyr vokse. Batteriindustrien og havvind er to eksempler på områder som vil ha behov for mennesker med både fagbrev og lengre utdanning fra fagskole, høyskole og universitet.

SSBs framskrivninger

SSBs siste framskrivningsrapport viser at Norge vil ha for få med yrkesfaglig bakgrunn fra videregående frem mot 2040. Etterspørselen vokser mest innenfor industri, bygg og anlegg og håndverk, helsefagarbeidere og sykepleiere. Anslagsvis vil vi mangle rundt 90 000 fagarbeidere i 2030.

Samtidig som vi vil mangle rundt 90 000 fagarbeidere peker SSB på at flere kommer til å ta høyere utdanning i årene fremover, men at det ikke er sikkert alle får en jobb som faktisk krever så lang utdanning. Det gjelder særlig innen økonomi, administrasjon, samfunnsfag og humanistiske fag. SSB sier dette er fag som relativt få vil gå av med pensjon de neste årene også, så behovet for ny arbeidskraft blir følgelig mindre.

Kompetansetiltak under koronapandemien

Et viktig svar på koronapandemien var en sterk satsing på utdanning og kompetanse. Krisen ble brukt til å sette ytterligere fart på det store prosjektet med å gjøre utdanningssystemet vårt tilgjengelig for flere, og sørge for at alle deler av utdanningssystemet er bedre tilpasset mennesker i ulike typer livssituasjoner.

Under følger eksempler på tiltak som har blitt gjennomført for at ingen skal gå ut på dato i arbeidslivet og kan fornye eller forsterke arbeidstilknytningen gjennom og ut av pandemien. Dette har særlig vært rettet mot voksne som allerede er i arbeidslivet. Det er i tillegg gjennomført en rekke tiltak for å styrke oppfølging og gjennomføring for dem som allerede er i videregående opplæring eller utdanningsløp på fagskoler, universitet og høyskoler.

Med Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2022 hadde vi brukt rundt 1 milliard kroner på å gjøre utdanning og opplæring mer tilgjengelig og fleksibel siden 2018.

Pengene har gått til å blant annet gi permitterte og ledige muligheten til å fullføre videregående opplæring. Vi styrket bransjeprogrammene og satt i gang en rekke nye særlig for de bransjene som ble hardt rammet gjennom strenge smitteverntiltak. Vi brukte penger på at flere kunne ta fagbrev mens de stod i jobb, en ordning som får gode tilbakemeldinger, men som også har forbedringspotensial gjennom å stille tydeligere forventninger til fylkeskommunene om at alle skal tilby denne ordningen. Vi la også frem en integreringspakke for å styrke tilbudene til innvandrere som har fullført introduksjonsprogrammet og norskopplæring og skal ut i arbeidslivet gjennom flere opplæringstilbud og karriereveiledning.

Dette er bare et utvalg av eksempler som i sum utgjør en vifte av tiltak som har åpnet utdanningssystemet på alle nivåer, og kan ha gitt rundt 70 000 deltakere har fått muligheten til å fylle på med ny kunnskap og kompetanse bare gjennom pandemien.

Dagpenger og utdanning

Under koronapandemien gjorde Solberg-regjeringen midlertidige endringer i dagpengeregelverket som gjorde det mulig å kombinere alle former for utdanning mens man mottok dagpenger fra NAV. Våren 2021 foreslo regjeringen permanente endringer i dagpengeregelverket for å gjøre det enklere også i fremtiden å kombinere dagpenger med utdanning.

Den nye fleksibiliteten i dagpengeregelverket var på mange måter et taktskifte i kompetansepolitikken. For mange arbeidsledige er det nettopp kompetansen de mangler for å få seg en skikkelig jobb. Da kan vi ikke ha et dagpengeregelverk som hindrer ledige i å skaffe seg den kompetansen. De nye endringene gjør det enklest å kombinere dagpenger med

grunnopplæring, videregående opplæring og fagskoleutdanning, mens regelverket er noe mer begrenset for utdanninger ved universiteter og høyskoler⁵.

Dette er utfordringene vi må svare på

For å skape en bedre videregående for voksne må vi finne nye og bedre svar på utfordringene som finnes. Utfordringene kan deles inn i tre deler:

1. Strukturer og arbeidsdeling
2. Arbeids- og næringslivets behov
3. Mer fleksibilitet og skreddersøm tilpasset den enkelte

Strukturer og arbeidsdeling: Bedre samarbeid mellom stat, fylke og næringsliv

Ansvar for både videregående opplæring og kompetansepolitikk ligger til fylkeskommunene. I regionreformen forsterket vi fylkeskommunenes ansvar for blant annet kompetansepolitikken. Men selv om det er fylkeskommunen som i dag har hovedansvaret for dette så jobber ikke de i et vakuum. Vi må i større grad klare å se behov, etterspørsel og system på tvers av forvaltningsnivåer og regionene for å finne de gode løsningene som passer både den enkelte og arbeids- og næringslivet. Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse og fylkeskommunene må sammen med NAV, bransjene, bransjeorganisasjoner og bedrifter finne gode arbeidsmåter og sette i gang og koordinere initiativer.

Utvikling og endring av opplæringsstrukturen for voksne bør være kunnskapsbasert, og det må være et system på plass for å evaluere hvordan ordningene som tilbyr en vei til fag- eller svennebrev for voksne fungerer og gi nyttig styringsinformasjon. Systemet er ikke det viktigste, men systemet må spille på lag slik at flest mulig får den utdanningen de har behov for på en rask og god måte.

Fagbrev på jobb er et eksempel på en ordning som ligger hos fylkeskommunen. På en fleksibel og tilpasset måte gir den mennesker i jobb en sjanse til å ta fagbrev. Vi får imidlertid tilbakemeldinger om at det er store variasjoner mellom fylkene hvor godt dette fungerer. Etter Høyres syn bør vi derfor stille krav om at dette skal tilbys i alle fylker.

---

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/asd/pressemeldinger/2021/regjeringen-vil-gjore-det-enklere-a-kombinere-dagpenger-og-utdanning/id2843362/>

I Fullføringsreformen meldte regjeringen Solberg at et viktig grep for å sikre muligheten til rekvalifisering og omstilling er å innføre en rett til å ta et nytt fagbrev hvis du tidligere har fullført videregående og brukt opp videregående retten. Dette vil fjerne en begrensning i systemet og sikre at flere får anledning til å ta ny utdanning, omskolere seg og på den måten både selv stå bedre rustet i møte med et skiftende arbeidsliv, og samtidig bidra til å dekke skiftende kompetansebehov.

For den enkelte arbeidstaker, og arbeidsgiver, kan det være vanskelig å vite hvor man skal starte å lete når man ser etter utdannings- og opplæringsmuligheter for seg eller sine ansatte. Det kan kreve tid, ressurser og innsats for å finne mulighetene som finnes og hvordan man selv kan få benyttet seg av dem. For enkelte er den barrieren stor nok til at de ikke finner eller benytter seg av eksisterende tilbud de hadde hatt behov for. En digital éndørs-politikk kan synliggjøre og tilgjengeliggjøre de mulighetene som finnes og koble tilbydere, tilbud og etterspørselssiden sammen på en enklere og bedre måte enn i dag.

Studieforbundene

Både studieforbund godkjent av Kulturdepartementet og studieforbund godkjent av Kunnskapsdepartementet mottar begge statstilskudd på bakgrunn av antall kurstimer. I forskrift om studieforbund godkjent av Kunnskapsdepartementet står det at statstilskuddet består av tre deler og fastsettes på grunnlag av et gjennomsnitt av avholdte kurstimer i kalenderåret to og tre år tilbake i tid. Både grunntilskuddet, opplæringstilskuddet og tilretteleggingstilskuddet tildeles på bakgrunn av kurstimer, ikke antall deltakere eller uteksaminerte kandidater. Det kan være gode grunner til at tilskuddet alene tildeles ut fra antall timer i kultursektoren, men Høyre mener det er behov for å se på om det finansieringen av studieforbund godkjent av Kunnskapsdepartementet burde endres til å stimulere til god kvalitet og økt gjennomføring.

Høyres forslag til tiltak

Tre hovedgrep:

- En ny arbeidsdeling for å finne måter som gir bedrifter og den enkelte voksne bedre tilgang på videregående opplæring: Stat, fylkeskommuner og arbeids- og næringsliv må samarbeide mer for å avklare hvilken rolle de har i voksnes opplæring. Behovet for å gjennomgå og avklare ansvar, roller og samarbeidsformer er stort. Det kan for eksempel være basert på partnerskap i den enkelte fylkeskommune, det kan være behov for at staten tar et større ansvar på noen områder, mens på andre områder kan det være behov for å tenke større regioner utover fylkeskommunene.

- Systematisk evaluere de ordningene vi har i dag for å gi voksne et fag- eller svennebrev for å få mer kunnskap om hva som virker og hvorfor det virker.
- Følge opp Fullføringsreformen gjennom å innføre en rett til nytt fagbrev for de som har brukt opp videregående retten.

Andre tiltak:

- Stille krav om at ordningen Fagbrev på jobb skal tilbys i alle fylker.
- Lage ett felles system i samarbeid med partene i arbeidslivet og utdanningssektoren for å koble sammen tilbud og etterspørsel gjennom en digital éndørs-politikk.
- Vurdere å endre finansieringen av studieforbund godkjent av Kunnskapsdepartementet og går over til hel eller delvis resultatbasert finansiering.
- Stille kompetansekrav til de som underviser i voksenopplæringen.

Arbeids- og næringslivets behov

Bransjer og bedrifter har et stort behov for å heve og utvikle kompetansen blant sine ansatte, og bidra til økt arbeidsinkludering. Mange sliter allikevel med å finne ut hvordan de skal gå frem for å få dette til. Etter samtaler med flere bransjeorganisasjoner så er tilbakemeldingene at det de møter av tilbud og informasjon er for tilfeldig, at hver enkelt fylkeskommune er lite forutsigbar og det mangler et helhetlig system for voksnes læring. I tillegg er det en betydelig dimensjon med språkutfordringer hos flere ansatte som egentlig er i målgruppen for å ta fagbrev i voksen alder.

For arbeids- og næringslivet er det derfor viktig at ansvarsfordelingen er tydelig avklart og at det utvikles enklere måter å få oversikt over tilbudet på enn det som finnes i dag.

Nye næringer med kompetansebehov

Norsk Industri leder BattKOMP-prosjektet i samarbeid med LO og Prosess21. Høsten 2021 la de frem en analyse av kompetansebehovet i batteriverdikjeden. I rapporten kommer det frem at 92 prosent av aktørene sier det er utfordrende å få tak i relevant kompetanse⁶.

Et eget bransjeprogram innenfor batterinæringen ville vært mulig å kombinere med også hele utdanningsløp innenfor batteri. På fagskolenivå kunne en kortere videreutdanningsmodul innen batteri inngått i en fagskolegrad, og på universitets- og høyskolenivå kunne en kortere

---

⁶ <https://www.norskindustri.no/siteassets/dokumenter/rapporter-og-brosjyrer/battkomp-del-1---ferdig-rapport.pdf>

videreutdanningsmodul vært et integrert fag eller valgfag på ingeniørutdanningene. Bransjen selv vurderer det dithen at de først og fremst nå i en oppstartsfase trenger mennesker med lang utdanning, men at de om få år også vil ha et stort behov for fagarbeidere. Det bør derfor også tilrettelegges for at voksne med fagbrev som jobber i industrier hvor det er synkende sysselsettingstrend kan ta korte moduler på videregående nivå og omskolere seg til et videre yrkesliv i batterinæringen.

Norsk Industri har gitt ut rapporten «Leveransemodeller for havvind» som de blant annet fikk 10 millioner kroner i støtte til fra Olje- og energidepartementet under Solberg-regjeringen. Rapporten peker på at det finnes et godt grunnlag av relevant kompetanse i Norge, men at det er behov for utdanning og sertifisering spesifikt rettet mot havvind. Den peker videre på at det i videregående og ved fagskoler er mangler særlig på teknisk nivå og at det er behov for å legge til rette for utdanning som tar for seg vindteknikk og vedlikehold av turbiner⁷. Her bør det være mulig å få på plass enkeltfag i videregående og ved fagskoler som både kan tas som videreutdanning for de som ønsker å omskolere seg, men også som valgfag for de elevene som velger å spesialisere seg i den retningen.

Eksempelboks 1:

Dalane videregående skole – Energioperatør VG3 med vindkraft

Dalane videregående skole har landets eneste utdanningstilbud i skole for vindkraftbransjen. Allerede høsten 2011 startet de opp VG3 Energioperatør i skole med vekt på vindenergi. Opplæringen er formet og videreutviklet i samarbeid med næringslivet. Skolen samarbeider med de store aktørene om lære plasser slik som Equinor og Siemens Gamesa.

Industrifagskolen har vært pilotert i 2019 og 2020, og har nå blitt permanent. Industrifagskolen har bidratt til at industrien har fått et fagskoletilbud av korte moduler som bidrar til relevante utdanningstilbud som sikrer kompetanseheving for den enkelte og styrket konkurransekraft for bedriftene. Denne måten å tenke tilgang til korte opplæringstilbud bør også vurderes på videregående nivå.

---

⁷ https://www.norskindustri.no/siteassets/dokumenter/rapporter-og-brosjyrer/leveransemodeller-havvind/leveransemodeller-havvind_hovedrapport.pdf

Høyres forslag til tiltak

- Forsøk med en «Industri-videregående-skole» for å dekke industriens behov for yrkesfaglig kompetanse etter modell fra Industrifagskolen.
- Opprette et eget treparts bransjeprogram for batterinæringen

Mer fleksibilitet og skreddersøm tilpasset den enkelte

Det er en stor variasjon i både omfang og nivå på kompetansebehovene på tvers av bransjer, sektorer og deler av landet. Noen har til enhver tid behov for hundrevis av nye ansatte innen et bredt felt og et jevnt trykk av ansatte som trenger formalisering eller fornyelse av kompetanse og kunnskap, mens andre kun fra tid til annen har behov for å sende noen få gjennom opplæring eller kompetanseheving. Omstillingsbehovet og stabiliteten i tilbud og etterspørsel for de ulike bransjene er også svært ulikt.

Flere bransjer ga tilbakemelding om at det er krevende å få arbeidstakere som er i 40-50 årsalderen til å sette seg på skolebenken igjen hvis opplegget er for likt den skolen de droppet ut av da de var unge voksne. Og for mange så er ikke motivasjonen der over lang nok tid til at fylkeskommunens skolekalender egner seg for disse menneskene.

Det kan derfor tyde på at det er behov for et mer rullerende og fleksibelt tilbud i alle fylker, slik som Åkrehamn videregående skole i Karmøy har fått til i samarbeid med NAV (eksempelboks 2).

Eksempelboks 2:

Modulbasert undervisning ved Åkrehamn videregående skole i Karmøy

I oktober i 2020 startet skolen opp et pilotprosjekt i samarbeid med NAV. Målet er å gi permitterte og ledige modulbasert opplæring for å oppnå fagbrev innen Industriteknologi eller Byggteknikk/KEM (Rørlegger).

Kandidatene kan starte når som helst i året.

De oppsummerer prosjektet slik:

- De første 3-4 ukene kartlegger de deltakernes styrker, interesser, kompetanse og rettigheter, og lager en individuell plan videre. Planen godkjennes i samarbeid med NAV.
- Opplæringen foregår i hovedsak sammen med lærer i verksted og i praksis ute i bedrift. Nødvendig HMS-opplæring vil bli gitt.
- Deltakere som ikke er kvalifisert på grunn av manglende karaktergrunnlag i enkeltfag vil få tilbud om å ta disse parallelt med arbeid i verksted.
- Deltakere som trenger ekstra språkopplæring, vil bli kartlagt og få tettere oppfølging.
- Prosjektet kvalifiserer til fullført og bestått VG1 og VG2. Etter dette gjenstår 2 års læretid.
- Hjelp til å organisere privatisteksamen, og ordning som praksiskandidat.

Dette er ikke en del av det nasjonale forsøket med modulstrukturert yrkesopplæring, men er gjort på eget initiativ.

Fakta om prosjektet hentet fra: <https://www.akrehamn.vgs.no/aktuelt/pilotprosjekt-voksenopplaring.101749.aspx>

Enkelte steder og i enkelte tilfeller kan det være en utfordring at det er veldig få mennesker som har behov for å ta fagbrev eller videreutdanning innenfor samme fagområde. Ikke fordi yrkesfaget i seg selv er lite, men fordi de blir for små for strukturen vår. I flere yrkesfag flere steder vil det være en utfordring at det er for få som søker seg til samme linje eller at bedriftene eller bransjene er så små på ett og samme geografisk område at de ikke kan etablere tilbud. Derfor ser Høyre et behov for å samordne dette på en bedre måte, slik at mennesker landet over kan koble seg på

det samme tilbudet uten at hver enkelt fylkeskommune må tilrettelegge for dette hos seg. Høyre mener dette kan løses ved å ha et forsøk med nasjonale eller desentraliserte kompetansesentre for tilbud yrkesfagene.

«Menn i Helse» er et nasjonalt prosjekt som rekrutterer menn til helse- og omsorgstjenesten gjennom tilrettelagt opplæring for voksne. Dette har hatt svært gode resultater og gjennomføres på en måte som kan gjenskapes flere sektorer der det er underrepresenterte grupper man ønsker målrettede tiltak mot. Samtidig er det endringer som kan gjøres for å sikre en økonomisk støtte gjennom Lånekassen, slik at flere opplever at økonomien ikke er en barriere for å gjennomføre opplæringen.

Eksempel 3:

Menn i Helse

Menn i Helse er et nasjonalt prosjekt som skal rekruttere menn til helse- og omsorgssektoren i kommunene gjennom tilrettelagt opplæring for voksne. Deltakerne er menn mellom 25 og 55 år som mottar ytelser fra NAV. Så langt har 700 menn tatt fagbrev via prosjektet og de har 0 prosent stryk.

I revidert nasjonalbudsjett for 2021 varslet regjeringen Solberg at den ville gjøre regelendringer i Lånekassen fr å rettighetsfeste deltakernes tilgang på Lånekassens støtteordninger i perioden de ikke mottar ytelser fra NAV, men lærlingelønn. Solberg-regjeringen foreslo også senere å gjøre om denne regelendringen til å gjelder flere slike utdanningsmuligheter, ikke bare Menn i Helse.

Fordi ingen sitter på fasiten for hva som er riktig å gjøre, så mener Høyre at starten på fremtidens videregående skole for voksne må være å utlyse og prøve ut flere forsøk for å finne ut hva som fungerer best for ulike bransjer, ulike behov og ulike grupper.

Kompetansepluss 2.0.

Kompetansepluss er en tilskuddsordning som gir opplæring i grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving, regning, muntlig, IKT, norsk og samisk. Dette handler først og fremst om grunnskoleopplæring, men for mange som trenger videregående opplæring kan være nødvendig å starte med påfyll av disse ferdighetene og kompetansene før de kan gå videre.

Ordningen brukes av både virksomheter og frivillige organisasjoner og bidrar til at voksne får nødvendig kompetanse til å mestre krav og omstilling i arbeidslivet. Ordningen Kompetansepluss

Eksempelboks 4:

Språkappen Capeesh

Selskapet leverer spillbasert språkopplæring for å gi minoritetsspråklige ansatte i alle typer næringer arbeidsrettet opplæring. I Norsk Kylling for eksempel så jobber det 300 ansatte som snakker polsk, slovakisk og litauisk, men som ikke har så gode norskerfardigheter. Norsk Kylling og Capeesh har derfor hatt et samarbeid om å lage opplæringsopplegg i appen tilpasset de arbeidsoppgavene de ansatte gjør i Norsk Kylling.

Kilder: <https://www.capeesh.com/no/>,
<https://www.mn24.no/nyheter/i/QxOd6V/utenlandske-arbeidstakere-skal-laere-norsk-med-egen-app>

Arbeid retter seg mot voksne arbeidstakere i arbeidslivet og dekker det meste av direkte kostnadene til å gi opplæring i bedrift og retter seg i hovedsak mot personer med lav formell utdanning.

Ordningen har vokst mye og gitt opplæring til over 85 000 arbeidstakere gjennom Kompetansepluss Arbeid og Kompetansepluss Frivillighet. Kompetansepluss aktiviserer og involverer mange aktører og personer.

Dette kan være en viktig inngangsport for å komme i gang med et opplæringsløp, og et viktig bindeledd til videre opplæring og utdanning. Kompetansepluss-ordningen kan bygges videre på for å nå ut til flere som trenger grunnleggende ferdigheter, men også utvides til å dekke behov i overgangen til videregående opplæring eller ut i arbeidslivet. Særlig knyttet til språkopplæring bør det sees på om Kompetansepluss-ordningen kan tilby en påbygning til yrkesnorsk for dem som trenger et grunnleggende språk for å gå ut i arbeidslivet, men ikke har tenkt å ta videre opplæring eller utdanning.

Arbeidsinnvandrere har ikke rett på noen opplæring og de er heller ikke en del av introduksjonsprogrammet. Skal de lære seg norsk for å kunne bruke det som arbeidsspråk eller ta andre kurs og delta i opplæringsaktiviteter så er de avhengig av arbeidsgivers villighet til å gi dem norskkurs slik som Bergenstesten. Flere bransjeorganisasjoner trekker frem språk som en av de største utfordringene for å få flere til å kvalifisere seg til å ta et fagbrev. Kompetansepluss-ordningen har en viktig rolle i å gi disse en vei videre til fagbrev eller arbeid gjennom å tilby et godt språkopplæringstilbud.

Høyres forslag til tiltak

- Lyse ut midler til flere forsøk med modulstrukturert undervisning etter modell fra Åkrehamn videregående skole og evaluere forsøkene.
- Utvikle et nasjonalt system for yrkesteoriundervisning og et nasjonalt system for teoriundervisning i fellesfagene.
- Prøve ut sentralgitt eksamen oftere enn to ganger i året.
- Forsøk med nasjonale og desentraliserte kompetansesentre for tilbud til yrkesfag som har få voksne elever, leverer til små bransjer eller er for små til å tilbys i den eksisterende strukturen.
- Prøve ut Menn i helse på flere fagområder og gi rett til Lånekasse-støtte i perioden deltakerne får lærlingelønn og ikke ytelser fra NAV.
- Fortsette å øke studiestøtten utover pris- og lønnsvekst.
- Øke maksimal låneramme i tilleggslånet for de over 30 i Lånekassen til totalt 150 000 kroner.
- Legge til rette for å bygge videre på grunnleggende norskopplæring med «yrkesnorsk».
- Fortsette prioriteringen av Kompetansepluss-ordningen som gir opplæring i grunnleggende ferdigheter.

Fleksible utdanningstilbud ved fagskoler, høyskoler og universiteter

Selv om denne rapporten først og fremst handler om hvordan flere voksne kan få tilgang på et fagbrev, er det viktig å minne om at det foregår viktig arbeid for å gjøre hele utdanningssektoren vår mer åpen og tilgjengelig. Ett av de store prosjektene for Høyre i regjering var å gjøre utdanning, på alle nivåer, mer tilpasset og mer tilgjengelig for langt flere mennesker. Bare de siste årene brukte vi i overkant av en milliard kroner på dette. En del av prosjektene var naturlig nok også på fagskole-, høyskole- og universitetsnivå.

Faktaboks 2:

Stordmodellen

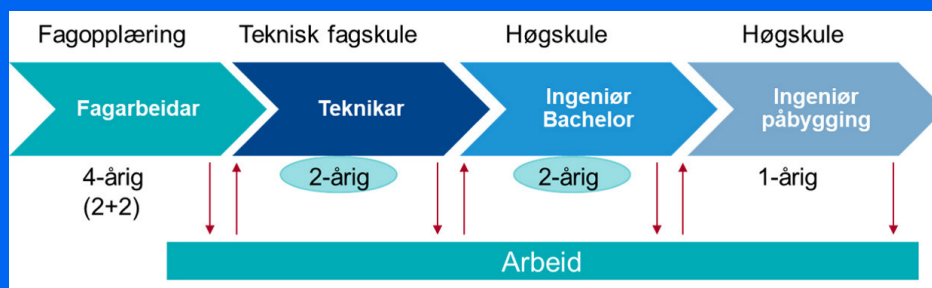
Modellen er utviklet av Aker Solutions, Apply Leirvik, Wärtsilä og Advantec i samarbeid med Høgskulen på Vestlandet. Ønsket var å ha et tilbud som gir de ansatte relevant og skreddersydd videreutdanning lokalt på Sunnhordaland mens de står i jobb.

Disse fire bedriftene har tatt det ansvaret for kompetanseutviklingen til de ansatte som næringslivet bør ta. De har investert i utdanning, etablert samarbeidsmodeller, lagt arbeidstiden til rette og dekket deler av lønningene til de ansatte. Høgskolen på sin side tilrettelegger for et fleksibelt tilbud.

Flere steder i landet burde se til Stord-modellen og få tilsvarende videreutdanningstilbud på plass.

Kilder: <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/kd/pressemeldinger/2020/5-millionar-kroner-til-ingeniorutdanning-pa-stord/id2786772/>

<https://www.norskindustri.no/dette-jobber-vi-med/kompetanse/kompetanse-for-fremtidens-industri/lar-av-andre/stordmodellen--fra-fagarbeider-til-ingenior/>

Kilde til bildet: Leirvik.

Faktaboks 3:

Industrifagskolen

Under lønnsforhandlingene i frontfaget i 2020 var ett felles krav fra partene at regjeringen måtte bidra med 50 millioner kroner til Industrifagskolen og at tilbudet skulle være permanent. Dette kravet ble innfridd av daværende statsminister Erna Solberg som ga følgende skriftlige tilbakemelding:

«Vi vil jobbe aktivt for at Industrifagskolen skal kunne bli et permanent tilbud gjennom tildeling av studieplasser. Dette vil vi gjøre innenfor det systemet som er etablert for fagskolene i Fagskolemeldingen. Regjeringen er innstilt på å foreslo for Stortinget en øremerket bevilgning på inntil 50 mill. kroner til tilbud gjennom Industrifagskolen i 2021-budsjettet.»

Målet med Industrifagskolen er å dekke helt konkrete kompetansebehov i bedriftene. Det skal være en akkreditert fagskole som tilbyr selve utdanningen. Konseptet bak Industrifagskolen bør også være overførbart til videregående opplæring med mål om å oppnå fag- eller svennebrev.

Kilder: <https://fagskoleradet.no/aktuelt/partene-i-frontfaget-loeften-frem-industrifagskolen>

Fleksible utdanningstilbud ved fagskoler, høyskoler og universiteter bidrar til at flere over hele landet får tilgang på all den kunnskapen og kompetansen disse institusjonene sitter på, og det bidrar til at flere kan ta utdanning slik det passer dem best. Fleksible og desentraliserte tilbyd betyr blant annet at småbarnsmoren i Hammerfest med en mann som jobber skift endelig kan ta barnehagelærerutdanningen etter å ha jobbet som barnehageassistent i en årrekke.

Fagskolene har en viktig rolle gjennom å tilby høyere yrkesfaglig utdanning. For mange kan også utdanning på fagskolenivå være aktuelt og nødvendig for å bygge på med ny kunnskap, eller omskolere seg for nye jobbmuligheter. For mennesker som har stått lenge i jobb, men som mangler deler av vitnemålet sitt for å fullføre videregående, ønsker Høyre å prøve ut muligheten for å starte på en fagskoleutdanning, men hvor du samtidig får tilrettelagt videregående opplæring. Inspirasjonen kommer fra kombinasjonsklasser i videregående opplæring hvor minoritetsspråklige ungdommer mellom 16 og 24 år med kort botid i Norge får starte på videregående, men får ekstra grunnskoleopplæring kombinert med det. På den måten sørger vi for at både ungdommer og voksne får anledning til å gå på skole sammen med jevngamle. Det i seg selv mener vi gir økt motivasjon.

Gjennom Høyres regjeringstid bygget vi både ut kapasiteten, men prioriterte også penger til å heve kvaliteten på fagskolene. Fagskolene er på mange måter arbeids- og næringslivets utdanning fordi fagskolene er så tett på og har en helt annen fleksibilitet og omstillingsevne enn mange andre deler av utdanningssystemet vårt.

Høyres forslag til tiltak

- Gi mulighet til å fullføre videregående opplæring samtidig som man tar en fagskoleutdanning etter modell fra kombinasjonsklasser i videregående

Oppsummering av alle Høyres tiltak for fremtidens videregående for voksne:

Hovedgrep

- En ny arbeidsdeling for å finne måter som gir bedrifter og den enkelte voksne bedre tilgang på videregående opplæring: Stat, fylkeskommuner og arbeids- og næringsliv må samarbeide mer for å avklare hvilken rolle de har i voksnes opplæring. Behov for å gjennomgå og avklare ansvar, roller og samarbeidsformer er stort. Det kan for eksempel være basert på partnerskap i den enkelte fylkeskommune, det kan være behov for at staten tar et større ansvar på noen områder, mens på andre områder kan det være behov for å tenke større regionen utover fylkeskommunene.
- Følge opp Fullføringsreformen gjennom å innføre en rett til nytt fagbrev for de som har brukt opp videregåenderetten.
- Systematisk evaluere de ordningene vi har i dag for å gi voksne et fag- eller svennebrev for å få mer kunnskap om hva som er suksessfaktorene.

Tiltak som tydeliggjør ansvar og arbeidsdeling

- Stille krav om at ordningen Fagbrev på jobb skal tilbys i alle fylker.
- Lage ett felles system i samarbeid med partene i arbeidslivet og utdanningssektoren for å koble sammen tilbud og etterspørsel gjennom en digital éndørs-politikk.
- Utvikle et nasjonalt system for yrkesteoriundervisning og et nasjonalt system for teoriundervisning i fellesfagene.
- Vurdere å endre finansieringen av studieforbund godkjent av Kunnskapsdepartementet og går over til hel eller delvis resultatbasert finansiering.
- Stille kompetansekrav til de som underviser i voksenopplæringen.

Tiltak som gir økt grad av fleksibilitet og skreddersøm

- Lyse ut midler til flere forsøk med modulstrukturert undervisning etter modell fra Åkrehamn videregående skole og evaluere forsøkene.
- Prøve ut sentralgitt eksamen oftere enn to ganger i året.
- Forsøk med nasjonale og desentraliserte kompetansesentre for tilbud til yrkesfag som har få voksne elever, leverer til små bransjer eller er for små til å tilbys i den eksisterende strukturen.
- Opprette et eget treparts bransjeprogram for batterinæringen.
- Legge til rette for å bygge videre på grunnleggende norskopplæring med «yrkesnorsk».
- Fortsette prioriteringen av Kompetansepluss-ordningen som gir opplæring i grunnleggende ferdigheter.
- Forsøk med en «Industri-videregående-skole» for å dekke industriens behov for yrkesfaglig kompetanse etter modell fra Industrifagskolen.

Tiltak som senker barrierene for individet

- Fortsette å øke studiestøtten utover pris- og lønnsvekst.
- Øke maksimal låneramme i tilleggslånet for de over 30 i Lånekassen til totalt 150 000 kroner.
- Gi mulighet til å fullføre videregående opplæring samtidig som man tar en fagskoleutdanning etter modell fra kombinasjonsklasser i videregående.
- Prøve ut Menn i helse på flere fagområder og gi rett til Lånekasse-støtte i perioden deltakerne får lærlingelønn og ikke ytelser fra NAV.

Vedlegg 1: Eksempler på tilbud som finnes for voksne i dag

Overordnet

Det eksisterer en rekke tilbud for voksne som trenger opplæring eller utdanning i dag, og en rekke aktører som står for selve opplæringen eller tilrettelegging for opplæring og rammene rundt. Både fylkeskommunene, NAV, direktorater, Lånekassen, studieforbund og bransjene og bransjeorganisasjonene selv har en rolle i å identifisere, skape og tilrettelegge for gjennomføring av opplæring som dekker etterspørsel etter kompetansepåfyll og formalisering av kompetanse. Det er stor forskjell på hvordan de ulike tilbudene er tilgjengelig, tilpasset eller kjente i dag.

Voksenretten

Voksenretten gjelder alle som er 25 år eller eldre og som ikke har fullført grunnskole eller tilsvarende i Norge eller et annet land. I dag gir voksenretten deg rett til tre års videregående opplæring, eller mer for yrkesfaglige utdanningsløp. I 2021 la Solberg-regjeringen frem stortingsmeldingen *Fullføringsreformen - med åpne dører til verden og fremtiden* hvor vi foreslo å gi alle, også voksne, en fullføringsrett. Det betyr at du ikke lenger vil miste retten din til videregående opplæring etter tre år. Høyre har en forventning om at Støre-regjeringen følger opp dette med et lovforslag til Stortinget.

Modulstrukturert fag- og yrkesopplæring

I stortingsmeldingen *Fra utenforskap til ny sjanse – Samordnet innsats for voksnes læring* som Solberg-regjeringen la frem i 2016 foreslo vi å gjennomføre et forsøk med modulstrukturert opplæring for voksne i lærefag innenfor utvalgte yrkesfaglige utdanningsprogrammer.

Det er utviklet 13 modulstrukturerte læreplaner i forsøket hvor hver læreplan består av 4-7 moduler. All opplæring foregår i bedrift.

Modul 1 er den samme for alle lærefag og inneholder relevante kompetansemål fra fellesfagene samfunnsfag og norsk i tillegg til kompetansemål om HMS og arbeidsmiljøloven fra programfaget.

Fra modul 2 er alle kompetansemålene fra VG3/opplæring i bedrift for det aktuelle lærefaget. I tillegg til utvalgte kompetansemål fra programfaget for VG1 og VG2, og fellesfagene norsk, matte, engelsk og naturfag (yrkesfaglige utdanningsprogram).

Alle læreplanene er utviklet i to varianter, én variant med kompetansemål fra den ordinære læreplanen i norsk, og én variant med kompetansemål fra læreplanen i norsk for språklige minoriteter med kort botid i Norge.

Modulstrukturert fag- og yrkesopplæring tilbys i følgende fag: Logistikk, gjenvinning, produksjonsteknikk, renholdsoperatør, salg, fiske og fangst, kokk, institusjonskokk, betong, rørlegger, trevare- og bygginnredning, helsefagarbeider, malerfaget.

Forsøksfylkene er Nordland, Trøndelag, Innlandet, Agder og Oslo.

Praksiskandidatordningen

Ordningen gjelder for personer som kan dokumentere lang og allsidig yrkespraksis. Det er ikke en opplæringsordning, men det er en rett du har til å melde deg til fag- eller svenneprøve uten opplæring i skole og læretid i bedrift. Praksisen i faget skal være 25 prosent lengre enn den fastsatte læretiden og det er fylkeskommunen som avgjør om den praksisen kandidaten viser til kan godkjennes. Fylkeskommunen kan også i særlige tilfeller godkjenne kortere praksistid.

Praksisbrevordningen

Praksisbrevordningen ble innført høsten 2016 etter en årrekke med forsøk. Det er et toårig opplæringsløp på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene og fylkeskommunen har en plikt til å ta et tilbud om dette innen minst ett yrkesfaglige utdanningsprogram. Målgruppen for denne ordningen er først og fremst elever fra grunnskolen som kan ha svake karakterer og høyt fravær, men som ikke har lærevansker eller særskilte opplæringsbehov. Disse elevene antar man at over tid vil kunne nå de kompetansemålene som er satt, men med litt mer praktisk opplæring i bedrift. Men ordningen kan også være et godt tilbud til voksne innvandrere eller voksne med lav utdanning i bunn. Derfor er heller ikke ordningen begrenset til elever med ungdomsrett.

Fagbrev på jobb

I 2016 la Solberg-regjeringen frem stortingsmeldingen *Fra utenforskap til ny sjanse – Samordnet innsats for voksnes læring*. Ett av tiltakene var å etablere en ordning med fagbrev på jobb i samarbeid med partene i arbeidslivet. Ordningen ble satt i gang i 2018.

Fagbrev på jobb er en ordning hvor personer som er i lønnet arbeid kan bli realkompetansevurdert, få opplæring på arbeidsplassen og ta fagbrev på grunnlag av dette.

Bransjeprogram

Treparts bransjeprogram for kompetanseutvikling er ett av tre programområder i Kompetanseprogrammet som Høyre i regjering tok initiativ til å få på plass. Programmene er et spleiselag mellom staten og partene i arbeidslivet. Staten bidrar med penger til å utvikle og drifte de offentlige utdanningstilbudene. Arbeidsgivere og arbeidstakere går sammen med utdanningstilbydere og utvikler nye og relevante tilbud. Så bidrar arbeidstaker med egen tid til å delta i opplæringen og arbeidsgivere frigir noe arbeidstid til det samme.

Per nå har vi ti aktive bransjeprogram: 1) Reiseliv, 2) frisør, 3) detalj- og faghandelen, 4) industri- og byggenæringen, 5) anleggsbransjen, 6) mat- og drikkevareindustrien, 7) elektro-, automasjons-, fornybar- og kraftnæringen, 8) kommunal helse og omsorg, 9) olje-, gass- og leverandørindustrien og 10) maritim næring.

Opplæring i regi av NAV

Opplæring er ett av flere tiltak i NAV. Det er relevant for de som søker jobb, men som på grunn av mangelfulle formelle kvalifikasjoner eller svake grunnleggende ferdigheter har problemer med å få seg arbeid. NAV kan gi støtte til arbeidsmarkedsopplæring, fag- og yrkesrettet opplæring på videregående skole eller fagskole og høyere utdanning⁸.

Gjennom eksempler som «Menn i helse» har man skapt en metodikk som kan og bør utvikles til å være tilpasset ulike sektorer og flere type grupper det er underrepresentasjon av.

---

⁸ <https://www.nav.no/no/person/arbeid/oppfolging-og-tiltak-for-a-komme-i-jobb/tiltak-for-a-komme-i-jobb/opplaering#chapter-5>

Vedlegg 2: Slik fungerer lån og stipend i Lånekassen

Basislån

Alle elever og studenter kan få basislån, også de som tar videregående opplæring uten ungdomsrett. For hele studieåret er dette basislånet på inntil 114 870 kroner. Er du fulltidselev får du hele beløpet, men studerer du på deltid så får du mindre lån og stipend. Du kan også få lån til skolepenger i tillegg hvis det er påkrevd.

Tilleggs lån for de over 30

Tar du fulltidsutdanning og er over 30 år kan du låne inntil 50 000 kroner ekstra per studieår, men totalt kan du ikke låne mer enn 100 000 kroner gjennom denne ordningen. Tar du utdanning på deltid blir beløpet redusert etter deltidsprosenten din. Den totale rammen på 100 000 kan du selv bestemme hvor mange år du vil fordele over.

Dette lånet kan ikke kombineres med tilleggslånet for de med barn.

Ekstra lån og stipend hvis du har barn

Det finnes tre ordninger for studenter med barn:

- Foreldrestipend ved fødsel eller adopsjon som innebærer at du kan få gjort om basislånet og skolepengelånet til stipend i inntil 49 uker.
- Barnestipend for de med barn under 16 år. Dette beløpet behovsprøves, og du får et lavere beløp hvis du studerer på deltid enn hvis du studerer på fulltid
- Tilleggslån for de med barn under 16 år. Du kan låne 51 150 kroner ekstra i året, begrenset til totalt 102 300 kroner til sammen. Dette behovsprøves ikke, men du får tilbud om mindre beløp hvis du studerer deltid.